

ELŐZMÉNYEK ÉS ORSZÁGOS LÉPTÉKŰ ELEMZÉS, A FUNKCIÓK

Skanzentörténet
Nemzetközi alapok

A kiváló svéd tudós, Arthur Hazelius alapította a világ első szabadtéri néprajzi múzeumát Stockholmban, 1891-ben. A városrészlől, ahol elhelyezték, a Skanzen nevet kapta, és az idők folyamán sok nyelv szókincsébe, így a magyarba is beépült szabadteri múzeum jelentéssel. A svéd példát követve az I. világháború időszakáig elsősorban a skandináv területeken, majd napjainkig több hullámban Európa nagy részén sorra alakultak a kisebb-nagyobb skanzenek. A II. világháborút követően ismert lett ez a kiállítási forma Észak-Amerikában, Ázsiában, sőt még Ausztráliában is.

A Magyarországi skanzenek (szabadtéri múzeumok)

A szabadtéri néprajzi múzeum gondolata hazánkban sem hagyta érintetlenül. A honfoglalás 1000. évfordulójára 1896-ban szervezett országos kiállítás talán legnépszerűbb része volt a Néprajzi Falu, mely a nemzet történetébe illesztetten bemutatta azokat a falusi építményeket és berendezéseiket, melyeket a kor tudományossága jellemzőnek ítélt. A 24 eredeti tárggyal berendezett lakóházból, fatemplomból és gazdasági építményből álló kiállítás fele a magyar, fele pedig a nemzetiségi lakosság építészetét és életmódját képviselte. Sajnos a Néprajzi Falut 1896 novemberében elbontották, de a tárgyi anyag a Néprajzi Múzeumot gazdagította, maga a kiállítás ténye pedig beindította a népi építészeti kutatásokat, előllette a magyar központi skanzen megalakításának gondolatát a szakmai és laikus közvéleményben egyaránt. Sajnos, koncepcionális és főként pénzügyi okok, ill. a világháborúk miatt majd 70 évet kellett várni a magyar skanzen megalapítására.

1949-ben a műemlékvédelem hazánkban is a megőrzésre érdemes objektumok közé sorolta a népi építészeti alkotásokat. Megindultak a felmérések, az alap kutatások, komoly adatbázisok, kataszterek jöttek létre. A néprajztudományunk elvégezte a szükséges népi építészeti értékeléseket, köztük a kutatások korszerű irányait. Mindezek hatására a hazai néprajzos és műemlékes szakma végre kellő tudás birtokába jutott, hogy létrehozza a magyar központi skanzent. 1967-ben először a budapesti Néprajzi Múzeum Falumúzeuma Osztályaként, majd 1972-ben önálló, országos múzeumként megalakult a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Szentendrén, a Szaravoda-patak völgyében egy 46 hektáros területen. Európában egyedül álló módon, az országos szabadtéri múzeum megalapításával párhuzamosan Magyarországon kialakult a vidéki regionális skanzenek hálózata is. 1968-ban Zalaegerszegben a Göcseji Falumúzeum, 1973-ban

Szombathelyen a Vasi Múzeumfalu, 1979-ben Nyíregyháza-Sóstón a Sóstói Múzeumfalu, 1980-ban Szennán a Szennai Szabadtéri Néprajzi Gyűjtemény és 1985-ben Ópusztaszeren az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékpark Szabadtéri Néprajzi Gyűjteménye nyitotta meg kapuit. Velük szinte egy időben kezdődött a helyben megőrzött épületekben berendezett tájházak helyreállítása és láncolatának kialakulása is. Jelenleg már közel 400 műkődik belőlük hazánkban.

A szentendrei skanzen (Szabadtéri Néprajzi Múzeum)

A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum alapításának célja, hogy bemutassa a magyar nyelvi terület népi építészetét, lakáskultúráját, gazdálkodását és életmódját eredeti, áttelepített épületekkel, hiteles tárgyakkal, régi településformák keretében, a 18. század közepétől a 20. század első feléig tartó időszakban. A folyamatosan finomodó telepítési terv 400-nál is több építmény múzeumba történő áthelyezését irányozza elő, melyeket településnéprajzi szempontok alapján faluszerű épületesportokba, ún. tájegységekbe szervezve tár a látogatók elé. A tájegységeken belül az építmények egy-egy parasztporta hagyományos rendjébe illeszkednek, melyekhez olyan szakrális-, közösségi- és gazdasági építmények kapcsolódnak, melyek egykor részei voltak a hagyományos taluképeknek.

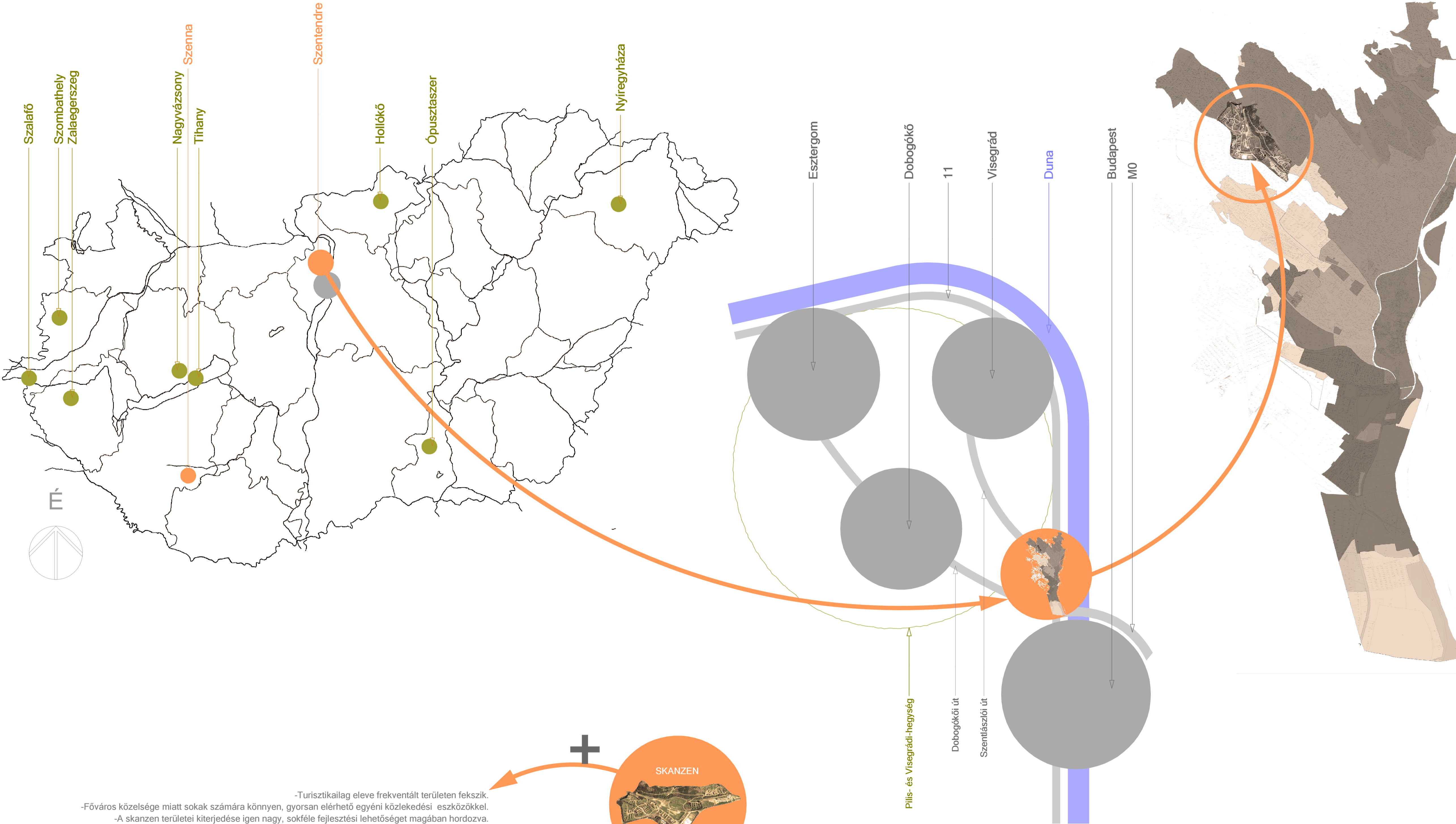
A Szabadtéri Néprajzi Múzeum az elmúlt 40 év során kiállítási, és kiszolgáló infrastruktúrájába, programjai és szakmai- tudományos eredményei révén hazánk egyik legtekerebb országos múzeumává vált. A hét hónapos nyitva tartás alatt a múzeumot felkereső közel negyemillió látogatószám egyértelműen bizonyítja népszerűségét a hazai és külföldi közönség körében. 2007. július 25-i kormánydöntést követően a Skanzen Európai Unió források felhasználásával történelmi épület, fejlődhet tovább. Megépül az Észak-Magyarországi falu tájegység, új bejárati épület várja a közönséget, korhó motornavon segíti a belső közlekedést, s a szorakoztató ismeretátadás újabb helyszíne lesz a Nyitott Múzeológiai Műhely.

Év múzeuma díj (2000)
Látogatóbarát múzeum kitüntető cím (2004)
Prima Primissima díj (2005)

A különböző korosztályoknak megfelelően többféle programmal, múzeumpedagógusok által felügyelt foglalkozásokkal szolgálnak a látogatók számára. Folyamatosan megújuló látvánivalokkal jelentkeznek az időszaki kiállítások helyein. (Skanzen Galéria, Sonkádi csűr, Pont itt a Bejárati épületben, Magtár)
A Néprajzi Látványtár a Szabadtéri Néprajzi Múzeum kezelésében lévő muzeális néprajzi tárgyak gyűjteménye. A leltározott tárgyak száma közel 60 000 darab. Műtárgyaik jelentős része - mintegy 26.000 darab - ma már állandó kiállításokban látható.

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Műtermének mérnökei építészeti tanácsadás keretében éventes tapasztalataikat adják át a XIX. század végi, XX. század eleji szerkezetekről, legyen szó akár karbantartási tanácsokról, akár felújítási kérdésekről.

(Forrás: skanzen.hu)

- Túristkailag eleve frekvenciált területen fekszik.
- Főváros közelsége miatt sokak számára könnyen, gyorsan elérhető egyéni közlekedési eszközökkel.
- A skanzen területei kiterjedése igen nagy, sokféle fejlesztési lehetőséget magában hordozva.
- Programok és kiállítások sokfélesége, nagy befogadó képessége.
- Óriási mennyiségű tárgyi emlék megőrzése, bemutatása.
- A közönség mellett a szakmai elismertége is igen magas.
- A foglalkoztatottak száma szezonról függően meghaladja a 200 főt.
- Állandóan megújuló, tematikus programcsomagok, melyek évről-évre változnak.
- Közép-Európa legnagyobb ilyen jellegű múzeuma.
- Képzett, gyakorlott szakember gárda a legkülönbözőbb, a skanzen funkciójához és szolgáltatásaihoz tartozó területeken.
- Folyamatos fejlesztések és bővítés.
- Az általánostól eltérő, hagyományosabb jellegű szerkezeti és anyaghasználati lehetőségek megléte.
- Téli és nyári nyitvatartás közötti időbeni különbség.
- Tömegközlekedés által viszonylagosan nehézkesen megközelíthető. Függetlenül attól, hogy van egy saját buszjárata.
- Szabadtéri jellegéből adódóan erősen időjárásfüggő látogathatóság, forgalom.
- Téli nyitvatartási időszak szükségessége gazdasági szempontból.
- A nagy méretből adódóan a különböző tájegységek körbejárása, alapos megtekintése igen fárasztó, hosszú folyamat, főleg kisgyermek és idősek részére.
- (Bár ezt némileg tompítja a belső vasúthálózat megléte.)

A kenyérsütő foglalkozás jelenlegi helyszíne a Kisújszállási vasúti őrház épületében és a mellette lévő kültéri, nyitott-fedett kemencénél. Ezen épületeket hivatott kiváltani az új Kemence ház.

Az alapanyagok előkészítése után a foglalkozás résztvevői összekeverik, készítik, majd kisütik a személyenként készülő cipókat.

KEMENCÉS HÁZ ÉS NYÁRI TÁBOR SZÁLLÁSHELY TERVE A SZENTENDREI SKANZEN RÉSZÉRE

KÉSZÍTETTE: SZALAI DEZSŐ (SZDPAAP.PTE)
TERVEZŐ ÉPÍTÉSZMÉRNÖK MSc., LEVELEZŐ TAGOZAT
KONZULENS: DR. GETTO TAMÁS
TANTÁRGYFELELŐS: DR. VERES GÁBOR
2015.01.(DIPLOMAMUNKA)

Előzmények

A diplomatervezést megelőző hónapokban felkerestem többek között a skanzen (Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum) műszaki igazgatóját és egyben főépítészét, Buzás Miklós urat.

Arra kértem, amennyiben van olyan épületre vonatkozó elképzelésem, melyre ténylegesen szükségük lenne, jelezze felém, és diplomamunkáim elkészitem a terveket.

Miként a diplomatervezés alapos munkát igényel, úgy annak van értelme, ha nem csupán egy hirtelen ötlettől vagy önálló építészeti vágytól vezérelt tervet eszegek le az asztalra, hanem valami olyan anyagot, melynek a közeli vagy távoli jövőben hasznát vehetik.

Ugyanakkor igény az is- miként megícsak saját tervvel kell előállni, azt prezentálni, védeni- hogy mind a konzulens, mind a "kedvezményezett" (skanzen) elképzelések mellett megjelenjen a saját építészeti attitűd.

A skanzen főépítésze munkámhoz segítséget nyújt a helyszín akár főbbszőri megtekintésével, adatgyűjtéshez (saját rajzi anyagai rendelkezésemre bocsátásával, információkkal.)

Bár a skanzen építéshatóságai és egyéb előírások szempontjából külön lehetőségeket képez- hiszen sok kortú szerkezet nem felelhet meg mai követelményeknek, mégis fontos az építészeti igényt nem felülvá- a szükséges keretek betartása; és nem mellesleg egy reális szintű akadálymentesítéség.

A hagyományosabb és a korszerű anyagok kombinálhatóak, a terv új építészeti értéket képviseljen!

A funkció igénye

A skanzen területén többféle foglalkozások közül a kenyérsütés védett térben történő megoldása, egy az ottalvási lehetőséggel megoldott nyári tábor szálláshelyet kiegészítő funkcionális megoldása merült fel fő koncepcióként.

Ezen irányokat Buzás Miklós mellett Kramlik Márta múzeumpedagógus jelölte ki számomra, mint lehetséges és szükséges funkciók.

Ezek után részt vettem és dokumentáltam a folyamatát a kenyérsütésnek.

A kenyérsütő foglalkozás

"Ha kenyér van, minden van!"
A kenyérre ma már nem úgy tekintünk, mint az egyik legtöbbet jelentő dolog az életünkben. Ez nem volt mindig így. A kenyér az életet jelentette! Ha kenyér volt az asztalon, akkor minden volt, ami az egykor parasztember életében fontos. Föld, állatok, esztendő. A foglalkozás során a résztvevők kétféle munkájával kerül az asztalukra a saját kenyérük. Megtudhatják kinek a feladata volt a kenyérsütés, mikor volt az ideje, milyen alapanyagokat és milyen eszközöket használtak az elkészítéséhez. A gyerekek feladata a kemence felütése, a liszt szitálása, a kenyérsütés megfigyelése, kiszakítása és a kemencébe való bevételése. Egyszerűen, hagyományos módon, autentikus eszközökkel és egy igaz fűtőszőnyegben készíthetik el a saját kenyérüket!

A tábori épület

A létszám 30 fő gyermek és 6 fő kísérő főben lett meghatározva. Számukra kell megfelelő; tábor jellegű; szálláshelyet biztosítani a tisztálkodási és étkezési funkciók megléteivel.

Utóbbi konyharésze nem főzésre, hanem hűtőtelék tárolására és melegelekek felszolgálására kell alkalmas legyen.

Utóbbiakat hozott módon kívánják megoldani, függetlenül attól, hogy a skanzen területén található étterem és pékség is.

A skanzen jellegéből adódóan főleg a melegebb időszakokban tart nyitva, téli rendje csak a hétvégekre és az ünnepekkal egybekötött rendezvényekre irányul. Ebből következik a nyári meleg és a benapozás figyelembevételének igénye.

Ugyanakkor biztosítani kell a lehetőséget fűtési rendszer; gépészet; elhelyezésére, lehetőleg alternatív energiaforrások felhasználásával.

A tábori épület a kenyérsütésre alkalmas épülettel ellentétben valószínűleg a hűvösebb időszakokban nem, vagy csak esetleg használják.

Helyszín

A skanzen 46 hektáros igen nagy területének középső részén található a kijelölt, egy jelenleg alapvetően kihasználatlan rész.

Ezen részen az intézmény létezőtöknek ideylen egy római kori épület (Villa Rustica) maradványait és egyéb leletanyagokat tártak fel.

A feltárások által előkerült tárgyi emlékek részére külön, helyszíni bemutató épület még nem jött létre, de a skanzen vezetősége idővel szeretné megvalósítani.

Jelenleg csak a villa megmaradt, és részlegesen visszaépített falai láthatóak.

A belső vasúti rendszer úgy lett kialakítva, hogy ezen szakaszon is található megállója, mely nem mellesleg szintén akadálymentesített kialakítású. Nyugati szélre rézsús, nagyobb felületé viszonylag skabban tekinthető.